

11.10.2022

Valtioneuvoston asetus adoptiosta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Adoptiosta annettua valtioneuvoston asetusta (202/2012) ehdotetaan muutettavaksi. Asetukseen esitetään lisättäväksi uusi 17 a §, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi lautakunnan jäsenten palkkioiden perusteet. Lisäksi asetuksen 1 §:ään esitetään teknisenä muutoksena ilmaisun kunta korvaaminen hyvinvointialueella, jotta pykälä vastaisi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta, kun sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirtyy 1.1.2023 kunnilta hyvinvointialueille.

Asetus tulisi voimaan 1.1.2023.

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuus

Adoptioasetuksen muuttaminen olisi tarpeen, sillä voimassa olevassa adoptioasetuksessa ei ole säädetty siitä, että lautakunnan jäsenille maksettaisiin palkkioita tehtävistään. Näin ollen adoptiolautakunnan jäsenet eivät ole saaneet palkkioita aikaisemmin. Jäsenten saaminen lautakuntaan on erityisesti viime vuosina selvästi vaikeutunut, sillä jäseneksi on ollut aiempaa vaikeampi löytää asiantuntijoita, joilla olisi mahdollista hoitaa tehtäviä omien taustaorganisaatioidensa työajalla, eikä palkkionmaksukaan ole ollut mahdollista. Jäsenhankintaan liittyvät haasteet ovat tämän myötä myös lisänneet jäsenehdotuksiin liittyvää hallinnollista työtä Valvirassa ja adoptiolautakunnassa sekä sosiaali- ja terveysministeriössä. Hankaluus saada jäseniä lautakuntaan muodostaa riskin lautakunnan lakisääteiselle toiminnalle sekä toimintakausien vaihtuessa että kesken lautakuntakauden tapahtuvissa jäsenvaihdostilanteissa.

Adoptiolain (22/2012) 86 §:n 6 momentin mukaan muun muassa lautakunnan toiminnan muusta järjestämisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Voimassa olevan adoptioasetuksen 1 §:n mukaan vanhemman ja adoptiolain (22/2012) 13 §:ssä mainitun henkilön suostumuksen adoptioon vastaanottaa henkilökohtaisesti se adoptiolain 14 §:n 1 momentissa tarkoitetun kunnan sosiaalihuollon toimielimen alainen viranhaltija, joka kunnassa huolehtii adoptioeuvonnan antamisesta, tai adoptiotoimiston asianomainen työntekijä. Koska sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeva uudistus ja siihen liittyvä lainsäädäntö tulee voimaan 1.1.2023, tulee myös adoptioasetuksen 1 § saattaa vastaamaan jo lailla 622/2022 vahvistettua adoptiolain 14 §:ää, jonka mukaan vanhemman ja 13 §:ssä tarkoitetun henkilön suostumus adoptioon on annettava hyvinvointialueelle tai 22 §:n 1 momentissa tarkoitetulle adoptiotoimistolle.

Adoptiolain 14 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä suostumuksen vastaanottamisesta.

2 Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun aikana on kuultu Valviraa, adoptiolautakuntaa sekä oikeusministeriötä. Lisäksi asetus- ja muistioloennokset ovat olleet lausuntokierroksella 11.10-21.11.2022.

3 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Adoptiolain 86 §:n 1 momentin mukaisesti erityisenä asiantuntija-, lupa- ja valvontaviranomaisena adoptioasioissa toimii Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastossa (Valvira) oleva adoptiolautakunta. Lautakunta on näin itsenäinen, Valviran yhteydessä toimiva viranomainen. Lain 86 §:n 3 momentin mukaan lautakunnassa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä tarpeellinen määrä muita jäseniä. Viimeksi mainituista jäsenistä kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Adoptiolain 86 §:n 4 momentin mukaan valtioneuvosto määrää lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä jäsenet ja varajäsenet enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Lautakunnan asettaminen esitellään valtioneuvostolle sosiaali- ja terveysministeriön toimesta. Edelleen 4 momentin mukaan, jos lautakunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, jäsen tai varajäsen eroaa tai kuolee kesken toimikauden, sosiaali- ja terveysministeriö määrää hänen tilalleen uuden puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, jäsenen tai varajäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Hallinnollisena käytäntönä on ollut, että niin uutta lautakuntaa asetettaessa kuin jäsenvaihdoistilanteissa Valvira on yhteistyössä adoptiolautakunnan kanssa tehnyt sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä jäsenehdotuksista esityksen ministeriölle.

Lautakunnan kokoonpanosta, jaostoista ja tehtävistä sekä toiminnan muusta järjestämisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella (adoptiolain 86 §:n 6 momentti).

Adoptiosta annetun valtioneuvoston asetuksen (202/2012, adoptioasetus) 11 §:n mukaan adoptiolautakunnassa on täysistunto sekä kansainvälisten asioiden jaosto ja adoptiolupajaosto. Lautakunnan puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana toimii Valviran virkamies, jolla tulee olla tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto.

Adoptioasetuksen 12 §:ssä säädetään muun muassa jäsenten määrästä ja siitä asiantuntemuksesta, mitä lautakunnan ja jaostojen jäsenillä tulee olla. Kansainvälisten asioiden jaoston puheenjohtajana toimii lautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Jaostossa on vähintään neljä muuta jäsentä ja yhden jäsenistä tulee edustaa ulkoasiainministeriötä. Jaostossa tulee lisäksi olla edustettuna kansainvälisiin adoptioihin liittyvien oikeudellisten kysymysten, kansainvälisiin adoptioihin liittyvän käytännön toiminnan sekä lastensuojelun asiantuntemus.

Adoptiolupajaoston puheenjohtajana toimii lautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Jaostossa on vähintään neljä muuta jäsentä. Jaostossa tulee olla edustettuna lastensuojelun asiantuntemus, adoptionevannon asiantuntemus, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntemus sekä lääketieteellinen asiantuntemus.

Täysistunnon puheenjohtajana toimii lautakunnan puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtaja. Täysistuntoon kuuluvat jaostojen jäsenet. Lisäksi täysistuntoon nimetään tarpeellinen määrä adoptiolautakunnan toimialaan liittyviä viranomaisia ja järjestöjä edustavia jäseniä. Täysistuntoon voidaan tarvittaessa määrätä myös muita jäseniä.

Valtioneuvosto asetti 30.6.2022 adoptiolautakunnan viisivuotiskaudelle 1.7.2022 – 30.6.2027.

Adoptiolautakunta työskentelee jaostoissa, joiden työmäärä jäsentä kohti vaihtelee jaoston tehtävän ja kokousmäärien mukaisesti. Jäseniä työllistää erityisesti lupajaosto, joka käsittelee vuosittain suuren määrän adoptiohakemuksia ja antaa niistä valituskelpoisia päätöksiä. Lupajaoston kokouksessa tulee olla hakemuksiin mahdollisesti liittyvistä esteellisyyssyistä käytännössä läsnä aina kuusi jäsentä. Lupajaoston kokoukset kestävät 3,5 tuntia ja kokouksia pidetään vuodessa 11. Yksittäiseen kokoukseen kertyy perehtymistä vaativaa luettavaa noin 15

tunnin verran. Lupajaoston jäseneltä kuluu siten noin 22 työpäivää vuodessa hakemusasioihin perehtymiseen ja itse kokouksiin noin 40 tuntia vuosittain. Lisäksi adoptioasetuksen 16 §:n mukaiseen suppeaan kokoonpanoon kerran kuussa osallistuu yksi adoptiolupajaoston jäsen puheenjohtajan lisäksi ja perehtymistä vaativaa luettavaa on noin 3-5 tunnin verran.

Kansainvälisten asioiden jaosto kokoontuu 9 - 11 kertaa vuodessa ja kokousten kestäessä noin 2,5 tuntia kerrallaan. Kansainvälisten asioiden jaostossa on 1.7.2022 alkaneella lautakuntakaudella jäseniä seitsemän ja kokousten asioihin perehtyminen vie kultakin jäseneltä keskimäärin 2 - 3 tuntia. Ajoittain jäsenet osallistuvat lisäksi palvelunantajien valvontatapaamisiin.

Adoptiolautakunnan täysistunto kokoontuu vuosittain 4 – 5 kertaa. Täysistunnon jäsenmäärä 1.7.2022 alkaneella lautakuntakaudella on 20 henkilöä koostuen lupajaoston ja kansainvälisten asioiden jaoston jäsenistä sekä kutsutuista täysistunnon jäsenistä.

Tällä hetkellä adoptiolautakunnan jäsenille ei makseta palkkioita. Ehdotuksen mukaan asetukseen lisättäisiin 17 a §, joka mahdollistaisi palkkion maksamisen lautakunnan jäsenille jaostojen kokouksiin osallistumisen ja asiakirjoihin perehtymisen ajalta. Myös adoptiolautakunnan täysistuntoon osallistuville jäsenille maksettaisiin kokouspalkkio. Palkkion maksu ei koskisi adoptiolautakunnan puheenjohtajaa ja varanpuheenjohtajaa, jotka hoitavat tehtävänsä Valviran virkamiehenä adoptioasetuksen 11 §:n 2 momentin mukaisesti. Palkkioiden maksu turvaisi adoptiolautakunnan lakisääteistä ja tärkeää toimintaa ja jotta adoptiolautakunta saisi myös jatkossa asiantuntevia jäseniä hoitamaan lautakunnan tehtäviä, tarvitsee adoptiolautakunta resurssit jäsenten palkkionmaksua varten. Palkkiomenettelyllä turvattaisiin asetuksessa säädetyt, tarvittavat ja asiantuntevat jäsenet lautakunnan työskentelyyn huomioiden myös työskentelyn vaatima todellinen työmäärä jäsenille.

Voimassa olevan adoptioasetuksen 1 §:n mukaan adoptiolain 14 §:n 1 momentissa tarkoitettun kunnan sosiaalihuollon toimielimen alainen viranhaltija, joka kunnassa huolehtii adoptionevannon antamisesta, tai adoptiotoimiston asianomainen työntekijä, vastaanottaa vanhemman ja adoptiolain 13 §:ssä mainitun henkilön suostumuksen adoptioon. Adoptiolain 14 §:n 1 momentissa on kunta muutettu hyvinvointialueeksi 1.1.2023 voimaan tulevaksi lailla 612/2022 vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Tässä esityksessä ehdotetaan, että myös adoptioasetuksen 1 § muutetaan vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta.

4 Pääasialliset vaikutukset

Ehdotetulla uudella 17 a §:llä turvattaisiin lakisääteisen adoptiolautakunnan toiminnan jatkuvuutta. Asetusmuutos helpottaisi adoptiolautakunnan asettamisessa ja jäsenvaihdostilanteissa jäsenten hankintaa sekä siihen liittyvää hallinnollista työtä sosiaali- ja terveysministeriössä sekä Valvirassa ja adoptiolautakunnassa.

Adoptiolautakunnan jaostotyöskentely vaatii jäseniltä paitsi osallistumista kokouksiin myös etukäteistä, asiantuntemusta vaativaa perehtymistä käsiteltäviin asioihin, joten olisi kohtuullista, että jäsenet saisivat tehtävistään / lautakuntatyöhön käyttämästään ajasta kohtuullisen korvauksen. Kun säännös siitä, että sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi lautakunnan jäsenten palkkioiden perusteet tulisi voimaan, sosiaali- ja terveysministeriö antaisi Valviran esityksestä palkkioiden maksun perusteista päätöksen. Käytännössä palkkion adoptiolautakunnan jäsenille maksaisi Valvira. Esitetty asetusero lisäisi ministeriön tekemän päätöksen myötä jonkin verran

hallinnollista työtä sosiaali- ja terveysministeriössä. Valviralle puolestaan hallinnollista työtä syntyisi ministeriölle tehtävän esityksen ja palkkioiden maksamisen myötä.

Esityksellä olisi taloudellisia vaikutuksia valtion talouteen vuonna 2023, kun sosiaali- ja terveysministeriö esittää adoptiolautakunnan palkkioiden maksamista varten 61 000 euron rahoitusta täydentävässä talousarviomenettelyssä. (Jos rahoitusta adoptiolautakunnan jäsenten palkkioihin ei myönnettäisi täydentävässä talousarviomenettelyssä, kustantaisi Valvira jäsenten palkkiot vuonna 2023 Valviran momentilta 33.02.05 omien toimintamenojensa puitteissa.)

Pysyviä taloudellisia vaikutuksia valtion talouteen esityksellä olisi, kun sosiaali- ja terveysministeriön hakisi pysyvää, 61 000 euron vuosittaista rahoitusta adoptiolautakunnan palkkioiden maksua varten julkisen talouden suunnitelmassa keväällä 2023. Jos pysyvää rahoitusta adoptiolautakunnan jäsenten palkkioihin ei myönnettäisi, Valvira kustantaisi jäsenten palkkiot jatkossa omien toimintamenojensa puitteissa Valviran momentilta 33.02.05, kunnes pysyvä rahoitus saataisiin valtion budjetista.

Ehdotettu 1 §:n muutos olisi luonteeltaan tekninen, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta johtuva, eikä sillä olisi taloudellisia vaikutuksia.

5 Lausuntopalaute

Asetusehdotus oli lausuntokierroksella Lausuntopalvelu.fi –sivustolla 11.10.-21.11.2022 välisenä aikana. Lausuntoa pyydettiin oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Valviralta sekä adoptiolautakunnalta. Lausuntopalauteiden mukaan....

Lausunnot ovat luettavissa Hankeikkunan sivuilla.

6 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Suostumuksen vastaanottaminen. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi adoptiolain 14 §:n 1 momenttia, joka on lailla 612/2022 muutettu tulemaan voimaan 1.1.2023, kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa. Ehdotuksen mukaan vanhemman ja adoptiolain (22/2012) 13 §:ssä mainitun henkilön suostumuksen adoptioon vastaanottaisi henkilökohtaisesti se adoptiolain 14 §:n 1 momentissa tarkoitettu hyvinvointialueen viranhaltija, joka hyvinvointialueella huolehtii adoptionevannon antamisesta, tai adoptio toimiston asianomainen työntekijä.

17 a §. Lautakunnan jäsenten palkkiot. Pykälä olisi uusi ja sen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi lautakunnan jäsenten palkkioiden perusteet. Ehdotetun uuden pykälän tultua voimaan sosiaali- ja terveysministeriö antaisi päätöksen palkkioiden maksun perusteista Valviran hakemuksesta. Palkkion maksu ei koskisi adoptiolautakunnan puheenjohtajaa ja varanpuheenjohtajaa, jotka hoitavat tehtävänsä Valviran virkamiehenä adoptioasetuksen 11 §:n 2 momentin mukaisesti.

7 Voimaantulo

Asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023. Näin adoptioasetuksen 1 § tulisi voimaan yhtä aikaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kanssa. Lisäksi 17 a §:n voimaantulo mahdollistaisi adoptiolautakunnan jäsenten palkkionmaksun. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi perusteet palkkioiden maksulle asetuksen voimaantulon jälkeen erillisellä päätöksellä.

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen adoptiosta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta.